

IZVJEŠTAJ O RADU SAVJETA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA ZA 2022. GODINU

Vlada Crne Gore je na sjednici od 24. maja 2018. godine donijela Odluku o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja i ista je objavljena u "Službenom listu CG", br. 40/2018 od 22.6.2018. godine, a stupila je na snagu 30.06.2018. godine.

Savjet za zaštitu životinja (u daljem tekstu Savjet) je osnovan radi praćenja razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganja načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori, davanja stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente. Savjet čine predsjednik i šest članova. Jedan član Savjeta je predstavnik kojeg imenuje nevladin sektor. Sekretar Savjeta je imenovan od strane ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Cilj osnivanja Savjeta je traženje konkretnih reakcija i mjera, kojima će se doprinесе rješavanju problema nedovoljne zaštite dobrobiti životinja, sa posebnim osvrtom na napuštene pse i životinje za proizvodnju zanemarene od strane vlasnika.

Takođe, podstaknutost za osnivanje Savjeta proistekla je iz sve češćih medijskih informacija o ujedima pasa, što je postavilo veliko pitanje odgovornosti vlasnika pasa, ali i ogromnih troškova koje plaćaju lokalne samouprave za nadoknade zbog prijave ujeda pasa lutilica.

Savjet treba da doprinесе kreiranju ambijenta za sistemsko i opšte prihvatljivo rješenje za dalje unaprijeđenje oblasti zaštite dobrobiti životinja na svim nivoima jer je briga o životinjama i dobrobiti životinja etičko, moralno i zdravstveno pitanje.

U prethodnoj godini, održane su dvije sjednice Savjeta za zaštitu životinja:

1. Na devetnaestoj sjednici Savjeta za zaštitu životinja koja je održana 10.05.2022.godine u prostorijama Veterinarske komore, razmatrane su pitanja koja odnose na izazove po pitanju zaštite dobrobiti populacije pasa kako vlasničkih tako i pasa lutilica. Savjet je najoštrije osudio ubijanje i trovanje napuštenih kućnih ljubimaca, koji se desio u Beranama, ali i koji se, prema indicijama, kao način kontrole populacije pasa, koristi u pojedinim opštinama. Izražena je zabrinutost zbog nedovoljne svijesti javnosti o opasnostima koje ovakvi postupci mogu imatio i opasnosti po zdravlje, kako životinja (kućnih ljubimaca), tako i ljudi, a naročito djece. Savjet je raspravljao i o obraćanju civilnog sektora vezano za ranu sterilizaciju/kastaraciju bezdomnih kućnih ljubimaca – pasa i mačaka, postoperativni tretman istih i vraćanje na prvobitnu lokaciju.
2. Na dvadesetoj sjednici Savjeta za zaštitu životinja koja je održana 21.12.2022.godine u prostorijama Veterinarske komore, rezimirani su dosadašnji rezultati rada Savjeta u oblasti zaštite životinja. Zaključeno je da je Savjet realizovao sve predviđene aktivnosti. Obzirom da svake godine Savjet priprema izvještaj o radu Savjeta za zaštitu životinja koji razmatra i usvaja Vlada Crne Gore, razgovaralo se o pripremanju ovog dokumenta za Vladu. Posebna pažnja tokom sjednice je posvećena pitanju Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom, koji je Vlada Crne Gore usvojila i koji predstavlja prvi nacionalni program ove vrste u Evropi. U skladu sa usvojenim Programom, svaka od lokalnih samouprava, treba da donese sopstvene programe kontrole populacije pasa u skladu sa lokalnim specifičnostima, a prema mjerama definisanim nacionalnim Programom, potpuno usklađenim sa međunarodnim standardima u oblasti zaštite dobrobiti životinja i propisima EU. Zaključeno je da su lokalne samouprave na početku procesa aktivnosti za uspostavljanja programa za kontrole populacije pasa na lokalnom nivou, te da generalno i dalje veoma malo pažnje posvećuju ovoj oblasti. Kontrola populacije pasa i briga o psima lutilicama je jedna od oblasti komunalnih djelatnosti koja je uglavnom zapostavljena u većini lokalnih samouprava. I pored toga što su sa nivoa države i Savjeta za zaštitu životinja

obezbjedene sve pretpostavke za kvalitetno upravljanje napuštenim životinjama, posebno psima, nema dovoljno interesovanja na lokalnom nivou.

U 2022 godini poseban akcenat u radu Savjeta stavljen je na sledeće teme iz oblasti zaštite životinja:

Realizacija izrade lokalnih planova u skladu sa Programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionim planom

Kroz projekat „Podrška veterinarskom sektoru Crne Gore“ IPA 2014, kao jedna od komponenti obuhvaćena je oblast zaštite dobrobiti životinje, sa fokusom na izradu nacrtu Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori, a sa ciljem uspostavljanja funkcionalnog i održivog sistema za kontrolu pasa lualica, ali i vlasničkih pasa, što će biti osnova za rješavanje brojnih izazova u ovoj oblasti. Dokument je zasnovan na najboljoj praksi i standardima Svjetske organizacije za zdravlje životinja WOAHA definisanim u Poglavlju 7.7. - poglavlju za kontrolu populacije napuštenih pasa, prilagođen crnogorskim uslovima, posebno uzimajući u obzir procjenu broja pasa lualica koja je urađena tokom 2015. i 2018. godine od strane WOAHA-a. Nakon sprovedeih utvrđenih procedura Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 15. jula 2021. godine usvojila Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa Akcionim planom, na predlog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Zaključkom Vlade Crne Gore date su preporuke lokalnim samoupravama da najkasnije do II kvartala, 2023. godine, donesu lokalne planove za kontrolu populacije pasa za područje svoje uprave koji moraju biti usklađeni sa zakonskim okvirom i Programom, sprovodeći mjere i aktivnosti, dok se Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove obavezuje da o realizaciji aktivnosti izvještava Vladu jednom godišnje, a najkasnije do 30. juna tekuće godine za prethodnu godinu o realizaciji donijetog Program. Program je od strane Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH) okarakterisan kao izuzetno kvalitetan. Okarakterisan je kao prvi donijeti plan za kontrolu populacije pasa na nacionalnom nivou, koji treba biti model za ostale zemlje, posebno Balkana, koje imaju slične probleme u ovoj oblasti kao i Crna Gora.

Ipak, Savjet je izrazio zabrinutost jer lokalne samouprave do sada nijesu pokazale dovoljno interesovanja za sistematski pristup u rješavanju pitanja kontrole populacije pasa. Ukoliko se u što kraćem roku ne preduzmu mjere na primjeni nacionalnog Programa, identifikovani problemi će prerasti u ozbiljan društveni problem. Svi u društvu moraju biti svjesni da napušteni i psi koji nijesu pod nadzorom predstavljaju zdravstveni, bezbjednosni, socijalni i ekološki problem, osim što je dobrobit ovih životinja narušena.

Zbog svega rečenog, a imajući u vidu da su rokovi u kojima su lokalne samouprave, trebale da donesu Planove u skladu sa usvojenim Programom za kontrolu populacije pasa i zaključcima Vlade, predloženo je od strane Savjeta da se pokuša aktuelizovati ova tema preko Zajednice opština.

Evropska unija radi na unapređenju oblasti zaštite dobrobiti životinja

Poštujući preporuke Evropske Komisije, odlučeno je da se sačeka sa izradom Zakona o zaštiti dobrobiti životinja do donošenja nove legistative u ovoj oblasti od strane EK koje se planira krajem 2023 godine. Nakon toga Radna grupa će intenzivnije raditi na donošenjem novog zakona sa ciljem potpune usaglašenosti i primjene. Savjet za zaštitu životinja je podržao ovakvu odluku i zatražio da Radna grupa za izradu narta zakona intenzivno prati predloge novog zakonodavstva EU i nastavi sa radom vodeći računa o potpunoj usaglašenost sa evropskim zakonodavstvom u ovoj oblasti.

Obraćanje civilnog sektora vezano za ranu sterilizaciju/kastaraciju bezdomnih kućnih ljubimaca

Savjet je raspravljao i o obraćanju civilnog sektora vezano za ranu sterilizaciju/kastaraciju bezdomnih kućnih ljubimaca–pasa i mačaka, postoperativni tretman istih i vraćanje na prvobitnu lokaciju. Nakon konsultacije sa Veterinarskom komorom i Udruženjem veterinara male prakse izneto je zajedničko usaglašeno mišljenje Savjeta i gore navedenih institucija na ovu temu imajući u vidu ključne faktore kao što su npr. karakteristike kućnog ljubimaca (psa i mačake), starosti koja je najprihvatljivija za hirušku intervenciju, pripremnog i postoperativnog perioda i vremna vraćanja na pređašnju lokaciju, ukoliko je u pitanju napušteni kućni ljubimac. Pošto je u pitanju ozbiljna hiruška intervencija doktori veterinarske medicine zaposleni u veterinarskim ambulatnama se oprezno odlučuju na ovu vrstu intervencije, poštujući dobru veterinarsku praksu i uslove o zaštite dobrobiti životinja kako vlasničkih tako i napuštenih kućnih ljubimaca u skloništima za napuštene životine (kućne ljubimce). Dodatno, sterilizacija-kastracija pasa jedna je od mjera kontrole populacije pasa koja je definisana Programom za kontrolu populacije pasa sa akcionim planom kojim su predviđene sve mjere za kontrolu populacije pasa.

Podsjećamo da je u skladu sa preporukom Savjeta, na predlog Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i u 2022 godini, oblast zaštite dobrobiti životinja je kandidovana kao prioritetna za projekte podrške NVO sektoru.

Sektorskom analizom za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u 2022 godini prepoznat je problem nedovoljnih kapaciteta državnih institucija i potrebe saradnje nevladinog sektora za zbrinjavanje napuštenih životinja (kućnih ljubimaca). S tim u vezi, sprovedeni su javni konkursi za projekte i programe nevladinih organizacija u 2022 godini za podršku projekta civilnog sektora u oblasti zaštite dobrobiti životinja. Za prvi Javni konkurs pod nazivom „Unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja u skloništima za napuštene kućne ljubimce“ opredijeljeno ukupno 30.000,00 € od čega je utrošeno ukupno 12.000,00 € za realizaciju projekta dvije NVO organizacija. Drugim Javnim konkursom pod nazivom „Izgradnja skloništa za napuštene-izgubljene ostale životinje“ opredijeljeno je ukupno 60 000,00 € od čega je utrošeno ukupno 23.550,00 € za realizaciju projekta dvije NVO organizacija. Trećim Javnim konkursom pod nazivom „Unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja kroz sterilizacije-kastracije napuštenih kućnih ljubimaca“ opredijeljeno je ukupno 10 000,00 € od čega je utrošeno ukupno 6.000,00 € za realizaciju projekta tri NVO organizacija. Projekti su tokom perioda realizacije i nakon dostavljanja završnog izvještaja od strane NVO organizacija koje ih realizuju bili kontrolisani od strane Komisije za raspodjelu sredstava nevladnim organizacijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove kako bi se utvrdilo da li su dodijeljena sredstva utrošena u skladu sa odobrenim predviđenim budžetom i dinamikom sprovedenih aktivnosti planiranih projektom.

Takođe, Savjet je najoštrije osudio ubijanje i trovanje napuštenih kućnih ljubimaca, koji se kao način kontrole populacije pasa, prema indicijama iz NVO sektora, koristi u pojedinim opštinama. Predloženo je da se dogovore aktivnosti za postupanja nadležnih institucija i građana u takvim slučajevima radi sprečavanja ovakvih događaja. Takođe, izražena je zabrinutost zbog nedovoljne svijesti javnosti o opasnostima koje ovakvi postupci mogu imati po zdravlje, kako životinja (kućnih ljubimaca), tako i ljudi, a naročito djece. Zaključeno je da bez obzira na već podnešene krivične prijave protiv NN lica, koje je i Savjet u više navrata podnio, koje nijesu imale nikakav dalji epilog, treba nastaviti sa podnošenjem krivičnih prijava, u nadi da će ipak tužilaštvo pokrenuti istragu u nekom od slučajeva i naći i osuditi počiniocce ovakvih dijela.

Konstatovano je da je sa identifikacijom i registracijom pasa i upisom u Registar kućnih ljubimaca koji se sprovodi se kroz Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja sa zaključkom da je ostvaren dobar odziv vlasnika kućnih ljubimaca – pasa u dijelu identifikacije i registracije istih, što ohrabruje i ukazuje na evidentan razvoj svijesti o odgovornom vlasništvu. Takođe je konstatovano da je ova aktivnost, kao jedna od prvih aktivnosti Savjeta, dala svoj puni doprinos, kroz afirmisanje odgovornog vlasništva i brigu vlasnika o kućnim ljubimcima.

Utvrđeno je da je neophodno dodatno unaprijediti stanje u skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce) koja su u nadležnosti lokalnih samouprava, kroz unapređenje postojećih tehničkih uslova u skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce) i obezbijediti skoništa za ostale napuštene životinje na teritorijama lokalnih samouprava. Konstatovano je da je neophodno pojačati inspekcijskog nadzor uz komunikaciju i koordinacija svih građana i institucija, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, veterinarskih ambulanti, lokalnih vlasti i civilnog sektora. Posebnu pažnju treba posveti ugovorima kojima se definišu obaveze između registrovanih veterinarskih ambulanti koje vrše veterinarsko-zdravstvenu zaštitu životinja u skloništima i komunalnih preduzeća u čijoj su nadležnosti skloništa jer je uloga veterinarske struke ključna kad je ova problematika u pitanju.

U odnosu na zaključke iz predhodnog perioda, a kako bi se unaprijedio zakonodavni okvir sa naročitim fokusom na njegovu primjenu, predloženo je da se prilikom usvajanja Odluka o načinu držanja kućnih ljubimaca i Odluka o načinu držanja ostalih životinja na lokalnom nivou, iste budu dostavljene na mišljenje Savjetu prije usvajanja od strane lokalnih samouprava.

Tokom 2022 godine predstavnici Savjeta za zaštitu životinja su imali prema potrebi i komunikacije putem e-maila, telefona i sl.

Nakon svake sjednice Savjeta pripremljeno je saopštene za javnost.

U nastavku teksta, data je Tabela donijetih zaključaka sa sjednica Savjeta sa statusom realizacije:

Sjednice	Zaključci	Status realizacije
Devetnaesta	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Usvojen je Zapisnik sa predhodne sjednice Savjeta; ✓ Savjet je prihvatio predlog odgovora i mišljenje UVMPCG na temu sterilizacije kućnih ljubimaca; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Realizovano ✓ Realizovano
Dvadeseta	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Usvojen je Zapisnik sa predhodne sjednice Savjeta; ✓ Inicirati saradnju među nadležnim institucijama kada je u pitanju kaznena 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Realizovano ✓ Realizovano

	<p>politika i zajednički pristup u cilju adekvate zaštite životinja i uputiti obraćanje u ime Savjeta nadležnim institucijama (Zajednici opština, Turističkoj organizaciji isl.) vezano za kontrolu populacije pasa.</p> <p>✓ Pripremiti izvještaj o radu Savjeta za 2022 godinu.</p>	<p>✓ Realizovano</p>
--	--	----------------------

Zaključci

Savjet za zaštitu životinja je i u toku 2022. godine, realizovao niz aktivnosti i pokrenuo nove inicijative kako je navedeno u tekstu. Ipak, ostalo je puno prostora i tema kojima Savjet treba da se bavi. Na osnovu odluke Savjeta da se bavi najaktuelnijim temama, a usled posebnog interesovanja javnosti, rad se bazirao na aktivnostima vezanim za zaštitu i kontrolu populacije pasa.

Uspostavljanje Registra kućnih ljubimaca bio je značajan i neophodan korak za kvalitetnu zdravstvenu zaštitu pasa i dao je mogućnost za dalje sprovođenje mjera za kontrolu populacije pasa i odgovorno vlasništvo nad njima. Konstatovano je da je u dosadašnjem periodu čipovan i registrovan veliki broj pasa sa tendencijom da u narednom periodu u Registru budu upisani svi psi i njihovi vlasnici.

Ipak, unapređenje zaštite dobrobiti drugih životinja u Crnoj Gori predstavlja dodatno aktuelno pitanje kome se treba posvetiti pažnja u narednom periodu. Naime, veoma mali broj gazdinstava ispunjava minimalne standarde EU u pogledu higijene, zaštite životne sredine i dobrobiti životinja. Izgradnjom novih i rekonstrukcijom postojećih objekata, podrškama za popravljavanje rasnog sastava stočnog fonda, kupovinom moderne opreme i savremene mehanizacije, moguće je poboljšati ekonomske aspekte djelovanja i bolje ispuniti zahtjeve održavanja prirodnih resursa, zaštite i dobrobiti životinja i bezbjednosti hrane. Takođe je neophodno jačati odnose između proizvođača i prerađivača kako bi se poboljšali mehanizmi tržišta i povećala ponuda tržištu.

S tim u vezi kroz Projekat EU/IPA - Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ u okviru IPARD-a II 2014–2020 predstavnici Uprave – Sektor veterine, odsjek za zdravlje i dobrobit životinja u skladu sa potpisanim Memorandum o saradnji između Uprave i Direktorata za plaćanje – Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, obavljali su ocijenu usklađenosti projektne dokumentacije/planirane/završene investicije podnosioca zahtjeva sa nacionalnim/EU zakonodavstvom i kriterijumima Kodeksa dobre poljoprivredne prakse u oblasti zaštite dobrobiti životinja. Predstavnici Uprave – Sektor veterine, odsjek za zdravlje, dobrobit životinja i identifikaciju i registraciju nastavili su i tokom 2022 godine kontrolu gazdinstava aplikantata kroz Ipard, Mjeru 1, III i IV Javni poziv i izvršili su ukupno 38 terenskih kontrola i utvrđeno je da većina gazdinstava aplikantata ispunjava uslove odnosno mali je broj gazdinstava kojima su nakon prvog obilaska utvrđena odstupanja navedena kroz preporuke kada su u pitanju minimalni nacionalni standardi u oblasti zaštite dobrobiti životinja u odnosu na predhodne pozive. U toku terenske kontrole za potrebe IPARD-a, Mjera 1, naročita pažnja posvećena je podizanju nivoa informisanosti držaoca životinja u dijelu unapređenje postojećih uslova zaštite dobrobiti životinja u objektima za smještaj životinja za proizvodnju podsjećajući da su držaoci zapravo ključni akteri u dijelu koji se odnosi na sistem identifikacije i registracije (I&R) životinja o njihovim obavezama i dužnostima u pogledu prijave novih gazdinstava, prijava kretanja sa i na gazdinstvo, novorođenih životinja, uginulih ili zaklanih životinja i zdravstvene zaštite i zaštite dobrobiti životinja.

Prepoznavši oblast zaštite dobrobiti životinja kao oblast od posebnog značaja, i u narednim periodu će se nastaviti sa podrškom kroz program IPARD-a, Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ sa ciljem usaglašenosti što većeg broja gazdinstava sa EU standardima i usaglašenosti poljoprivrednog gazdinstva sa nacionalnim standardima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja.

Preporuke

Na osnovu rada Savjeta za zaštitu životinja u 2022 godini, Savjet daje sledeće preporuke:

1. Neophodna je saradnja svih aktera uključenih u pitanje zaštite dobrobiti životinja. Saradnja treba da obuhvati Vladu i njena nadležna tijela, lokalne samouprava, NVO sektor, veterinarske službe i sve pojedinačne držaoce životinja.
2. Potrebna je edukacija i podizanje nivoa svijesti o zaštiti dobrobiti životinja i zaštiti životinja uopšte. Informisanje javnosti, kao i institucija, treba da bude visoko na listi prioriteta Savjeta i nadležnih institucija, ali i NVO sektora i veterinarar.
3. Neophodno je da lokalne samouprave prepoznaju svoje obaveze i nadležnosti. Uvažavajući sopstvene specifičnosti, svaka lokalna samouprava propisuje u skladu sa Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja, Odluku o uslovima i način držanja kućnih ljubimaca, način postupanja sa napuštenim i izgubljenim životinjama (kućnim ljubimcima), zbrinjavanja i kontrolu njihovog razmnožavanja Isto se odnosi i na druge vrste životinja, gdje propisima lokalnih samouprava treba da se obuhvate i propišu specifičnosti svake od njih.
4. Neophodno je, takođe da lokalne samouprave obezbjede održiva skloništa za napuštene životinje, u skladu sa zakonom i da imaju strateški pristup rješavanju populacije pasa litalica, u skladu sa specifičnostima svake pojedinačne lokalne samouprave i Programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori.
5. Potrebno je naći načine da se obezbjede finansijska sredstva za sprovođenje svih neophodnih mjera iz oblasti zaštite dobrobiti životinja.. Svi treba da nađu način da obezbjede sredstva za sprovođenje obaveza iz oblasti zaštite dobrobiti životinja koje im proizilaze iz važećih zakona. Sa druge strane, postoji veliki broj međunarodnih institucija koje se bave zaštitom dobrobiti životinja i međunarodnih institucija koji podržavaju ove aktivnosti, pa je preporuka da se iskoriste za rješavanje problema nedostatka finansijskih sredstava.
6. Vlasnici životinja treba da budu svjesni odgovornosti za obaveze prema svojim životinjama i da snose posledice i sankcije u slučaju da ne izvršavaju zakonski propisane obaveze. Zbog toga je neophodno raditi na podizanju svijesti javnosti o obavezama i odgovornostima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja.
7. Intezivno sprovođenje kaznenu politiku protiv neodgovornih vlasnika i njihovih postupaka sa životinjama.